

Spis treści

WSTĘP	11
Rozdział 1	
NAUCZYCIEL JAKO UCZESTNIK MIĘDZYKULTUROWEGO DIALOGU	17
1. Szkoła realizująca model komunikacji	18
2. Pogranicze jako obszar spotkania kultur – implikacje edukacyjne	22
– Nauczyciel jako jednostka „kontekstualna”	24
– Rola „Ja” w interakcji nauczyciel – uczeń	27
Rozdział 2	
TOŻSAMOŚĆ SPOŁECZNA	31
1. Zagadnienia terminologiczne	32
– Tożsamość osobista a tożsamość społeczna	33
– Perspektywy ujmowania tożsamości	35
– Poczucie własnej tożsamości jednostki	36
2. Teoria Tożsamości Społecznej	38
– Główne założenia teoretyczne	39
– Identyfikacje społeczne	39
– Pojęcie tożsamości społecznej	41
– Różnicowanie społeczne a procesy faworyzowania i dyskryminacji	44
3. Tożsamość narodowa jako specyficzna forma tożsamości społecznej	49
– Społeczno-kulturowe ujęcie tożsamości narodowej	51
– Problemy tożsamościowe narodowych grup mniejszościowych	54

Rozdział 3

KOMPETENCJE DO KOMUNIKACJI MIĘDZYKULTUROWEJ

64

1. Komunikacja międzykulturowa jako specyficzna forma komunikacji 65
2. Edukacyjne problemy komunikacji międzykulturowej 71
3. Kompetencje do komunikacji międzykulturowej nauczyciela pracującego w szkole usytuowanej w przestrzeni wielokulturowej 74
 - Model alternacji 76
 - Stanowisko własne 78
 - Wiedza 81
 - Kompetencje językowe (dwujęzyczne) 82
 - Gotowość do kontaktów dwukulturowych 86

Rozdział 4

METODOLOGIA BADAŃ

88

1. Przesłanki badań własnych 88
2. Przedmiot i cele badania 93
3. Problemy i hipotezy badawcze 94
4. Zmienne, ich pomiar oraz wskaźniki 98
 - Operacjonalizacja zmiennej - przynależność narodowa 98
 - Operacjonalizacja zmiennej - poczucie tożsamości narodowej 99
 - Operacjonalizacja zmiennej - kompetencje do komunikacji międzykulturowej 102
 - Operacjonalizacja zmiennej - wiedza kulturowa 105
5. Opis grupy badawczej i przebieg badań 108
 - Charakterystyka grupy badawczej pod względem deklarowanej przynależności narodowej 109

Rozdział 5

PREZENTACJA I ANALIZA WYNIKÓW

113

1. Poczucie tożsamości narodowej

114

- Empiryczne wymiary poczucia tożsamości narodowej 114
- Charakterystyka poczucia tożsamości narodowej w dwóch grupach nauczycieli: białoruskiej i litewskiej 119
- Porównanie grup pod względem poczucia tożsamości narodowej 122
- Porównanie grup pod względem poziomów poczucia tożsamości narodowej 126
- Interpretacja wyników badań 129

2. Kompetencje do komunikacji międzykulturowej

133

- Empiryczne wymiary kompetencji do komunikacji międzykulturowej 133
 - Kompetencje w zakresie wiedzy 134
 - Kompetencje językowe (dwujęzyczne) 135
 - Kompetencje w zakresie gotowości do kontaktów dwukulturowych 137
- Charakterystyka kompetencji do komunikacji międzykulturowej w dwóch grupach nauczycieli: białoruskiej i litewskiej 140
- Porównanie grup pod względem kompetencji do komunikacji międzykulturowej 146
- Wiedza o kulturze własnej grupy narodowej a wiedza o kulturze sąsiedniej grupy narodowej 149
- Porównanie grup pod względem poziomu wiedzy dotyczącej kultury własnego narodu i kultury narodu sąsiedniego 152
- Wiedza o kulturze własnego narodu a wiedza o kulturze własnej narodowej grupy mniejszościowej – grupa białoruska 154
- Interpretacja wyników badań 157

3. Poczucie tożsamości narodowej a kompetencje do komunikacji międzykulturowej

163

- Poczucie tożsamości narodowej a wiedza o własnej grupie narodowej 164
- Poczucie tożsamości narodowej a wiedza o sąsiedniej grupie narodowej 165

- Poczucie tożsamości narodowej a kompetencje w zakresie języka własnej grupy narodowej 167
- Poczucie tożsamości narodowej a kompetencje w zakresie języka sąsiedniej grupy narodowej 169
- Poczucie tożsamości narodowej a ugruntowanie 171
- Poczucie tożsamości narodowej a separacja 173
- Interpretacja wyników badań 173

Rozdział 6

IMPLIKACJE EDUKACYJNE 177

1. Nauczyciel jako osoba wspomagająca rozwój tożsamości kulturowej uczniów 178
2. Nauczyciel jako osoba kształtująca postawy tolerancji wobec odmienności 180
3. Nauczyciel realizujący model edukacji międzykulturowej na bazie edukacji regionalnej 182

WNIOSKI KOŃCOWE 184

BIBLIOGRAFIA 189